

ירושלים של מטה

עיר ללא גבולות

צמרת

ירושלים שאנחנו מכירים זקוקה לגבולות כדי להתקיים. מי שרוצה לשרוד בתוך הבליט האנושי המטורף חייב להקיף את עצמו בגדר, להחליט מי הם בני עמו, בני סיעתו ובני בריתו, ומי הם תושבי עיר אחרת. ערים-ערים עשויה ירושלים, צהובות זו לזו, אך מוכנות לסבול האחת את רעותה. חומות האבן שהורדוס הציב חוצצות בין רוכלי הצלבים וצלמיות הקדושים שברובע הנוצרי לבין רשתות האופנה וחנויות היודאיקה של מרכז ממילה. רחוב בן-זכאי מפריד בין הבתים המרווחים של קטמון הישנה לבין ים השיכונים של הקטמונים. כביש 1 על כל מנהרותיו מבדיל בין שכונות הגבול החרדיות לבין שכונות הגבול הפלסטיניות.

ירושלים של מטה, האיד המשתולל של העיר, היא תמונת מראה שלה. היא עיר מסוייטת, אחת ומאוחדת, שכל גבולותיה נפלו וכל חלקיה השונים התערבבו זה בזה לבליה חסרת כיוון או משמעות, כאילו הערים הרבות שהן ירושלים הוטחו זו בפרצופה של זו.

שורשים

אם המשחק מכיל כמה מישורי מציאות, דוגמת "זמן חלום", העיר ירושלים של מטה יכולה להמצא באחד מהמישורים המקבילים.

אם במשחק אין מישורי מציאות מקבילים, אך הוא כולל עיסוק מסויים בחזיונות או בהזיות, ירושלים של מטה יכולה להמצא בהם. לדוגמא, מי שנכנס לטריפ רע בעודו עובר בשערי העיר העתיקה עלול למצוא את עצמו בירושלים של מטה, בפתחו של שער הדין.

במשחק מודרני או עתידי שכולל אלמנטים חזקים וגלויים של קסם, ירושלים של מטה יכולה להיות התוצאה של מתקפת טרור מטעם "גדודי אשמני אל-אקצה", או של צעד נואש מצד הרבנים המקובלים של הרובע היהודי למנוע את חלוקת העיר.

אם לא מרגישים צורך למצוא הסבר לכל דבר, אפשר להכריז שירושלים של מטה החליפה יום אחד את ירושלים שאנחנו מכירים. אין לכך שום סיבה ברורה, ולא נראה שמישהו מעוניין למצוא אחת.

גזע

ירושלים של מטה היא קולאז' שחלקיו הודבקו בידי אמן עיוור. הרחובות שלה כולם צרים ועקלקלים, חד-סתריים וחד-נתיביים, עם מדרכות צרות וגבוהות או ללא מדרכות כלל. הכבישים רעועים ומלאי מהמורות, רובם חסרי-מוצא. כל הרחובות והסמטאות נעים בין שני מצבים - או שהם הומים וסואנים, עם בליל של אנשים וכלי-רכב, צעקות וצופרים שמכסים כל פינה, או שהם שוממים וריקים, ולא נשמעת בהם נפש חיה. לעתים הרחובות הצרים והמפותלים מסתיימים בלי שום התראה בקטע מחומות העיר העתיקה, בקטע מגדר ההפרדה הגבוהה והאפורה או במחסום משטרתי. הבתים עצמם בנויים כמעט תמיד סביב חצר פנימית, שמשמשת כשילוב בין מזבלה לגינת נוי, ולעתים נוספים לה עוד שימושים כמטבח או בריכה. סביב כל חצר פנימית יש בניינים מסגנונות שונים - בתים נמוכי-תקרה עם דירות של חדר וחצי וחבלי כביסה אינסופיים בין החלונות, בנייני שיכונים של בטון וטיח, בתים ערבים גדולים וחסרי-סימטריה, מבנים ניאו-קלאסיים עם פיתוחי אבן מאיימים, מפלצות אדרכילות רחבות ומכוערות, פחונים עלובים וווילות מודרניות ומעוצבות. בין המבנים שסביב החצרות אין גבולות ברורים, והם מתמזגים זה לתוך זה בצורות גרוטסקיות. מי שמכיר את המעברים יכול להגיע מכל מקום בעיר לכל מקום מבלי לצאת אל החוץ.

ישנם, כמובן, מעברים נוספים - יש עיר שלמה על גגות העיר, נצרבת באור השמש האכזר, עיר של פנטהאוזים מפוארים ושל חדרי פח ארעיים. ישנה עיר נוספת, במרתפים ובמחילות, טחובה ועבשה, עיר של דירות חדר זולות ושל חדרי איחסון נשכחים.

על אנשי העיר עצמה אין הרבה מה לומר. ללא גבולות, אין להם שום זהות משלהם. הם אנשים תלושים ומנותקים, שאינם יכולים להרגיש את השנאה השמורה לאויב, או את האהבה השמורה לידיד. הם לא ימנעו את עזרתם מאדם גוסס השוכב ברחוב, אך גם לא יסכימו להכניס אותו לביתם. הם לא יכולים לסמוך על איש, גם לא על בני משפחה - למעשה, רובם אפילו מפקפקים בכך שבניהם או הוריהם אכן קרובים אליהם.

שתילים

שמונה מאות שערים יש לירושלים של מטה, אך מי שהולך ברחובותיה לא יגיע אליהם לעולם. הרחובות והסמטאות מובילים כמו מאליהם אל עבר המבנה המרכזי האחד של העיר, **ההיכל**. להיכל יש אינספור חזיתות, ומכל כיוון הוא נראה שונה לחלוטין. יש שאומרים שיש לו כיפת זהב אחת, ויש האומרים שלוש או חמש, יש האומרים שיש לו חלונות צבעוניים גבוהים, ויש האומרים שמדובר בתקרת ויטראז'. יש האומרים שהוא עגול, ויש שמתומן או מרובע. הלבנים שלו מסותתות כל אחת בצורה שונה, ועשויות כל אחת מחומר אחר. בניגוד למסדרונות המפותלים של רוב בתי העיר, ההיכל הוא חלל אחד ענק. הרצפה מכוסה בביליל של מרבדים, מחצלות תפילה, ספסלי ישיבה, ארונות של תשמישי קדושה, מחשבים ומגירות מסמכים. על אף שיש לבניין מספר חלונות (ויש האומרים שגם תקרת זכוכית), אור היום לא חודר אל תוך החלל. ערב-רב של תושבי העיר ומבקרים גודש תמיד את ההיכל, והוא משמש להם כמקום פולחן ובית עירייה. במרכז ההיכל, מורחקת מהקהל בגדרות תיל ובשומרים חמושים, נמצאת אבן קטנה ולא מסותתת, ובה נעוץ מסמר ברזל עתיק שהתפרר כמעט כולו מחלודה. זהו המסמר שהחזיק את קורות הארזים של קודש הקודשים בבית המקדש, המסמר שהרומאים נעצו בכף ידו הימנית של ישוע, והמסמר שאליו קשר מוחמד את סוסו הפלאי בוראק בזמן שעלה השמימה כדי לשאת ולתת עם בוראו. **הצדוקים**, פקידים-כוהנים שמטפלים בענייני העיר המרובים, מתייחסים אליו כאל אליל, שריד קדוש וראש העיר כאחד.

מקום אחר בעיר, מתוייר פחות וכמעט בלתי-נגיש למי שמנסה למצוא אותו בעצמו הוא **המוזוליאום**. זהו מבנה נמוך, שאינו מתנשא מבעד לגגות העיר. הוא עשוי מארבעה עמודי בטון המחזיקים פרימדת שיש שחורה קטנה. באמצע המבנה ישנו גרם מדרגות שיורד למטה, אל בטן האדמה. כאן, במאורות הקבורה, טמונים שרידיהם הארציים של כובשי ירושלים: צלבנים ולוחמי ג'יהאד ערבים, פחות פרסים וניצ'רים טורקים. אי-שם טוענת האגדה, בין כדי האפר, המצבות, ערמות הגולגולות וקברי האחים החשופים, משוטט שלדו העתיק של **דוד המלך**, הכובש הראשון, זה אשר כוהן היבוסים אחיבן גזר עליו שלא יעבור מן העולם עד שלא יראה את ירושלים נחרבת ולא קמה עוד מן האפר.

קשה להתמצא בירושלים של מטה, והמוני התיירים והצליינים המבקרים אותה מדי יום הולכים ברובם לאיבוד, ויוצאים מהעיר בתחושה של בזבוז זמן וריקנות, או שאינם יוצאים ממנה כלל. החכמים שביניהם ובין המקומיים שוכרים את שירותיהם של **המדריכים** - ילדים קטנים שגדלו בירושלים של מטה ומסוגלים להתמצא בטופוגרפיה העירונית הבלתי-אפשרית שלה. הם חסרי כל שייכות, וכשהם הולכים ברחובות ירושלים הם משנים צורה כמעט מעצמם, הופכים עם כל צעד לילדי חסידים ארוכי פאות, תלמידי בתי-ספר נוצריים במדים מיושנים, עבריינים קטנים, ילדי אבנים או ילדי שמנת. הם לוקחים את המבקש ביד, בינות מעברים נסתרים ושערים חבויים, כשהם חוזרים ומבטיחים שהיעד קרוב, ממש מעבר לפינה. לאחר שהם מביאים את הלקוח אל היעד הם נוקבים במחירו של השירות. הם לעולם לא מבקשים כסף.

לפני עידן ועידנים, כשהמסמר עוד היה חבוי בתוך עפרת ברזל בבטן האדמה ולא מילא את העיר בשנאה ובמריבה, ירושלים היתה קודש לאלה של פריון ואהבה - הכנענים והעברים קראו לה עשתורת, הרומאים קראו לה ונוס, והיום היא ידועה בשם **הדיבוק** או **רוח הקודש**. היא רוצה להציל את העיר מהשנאה שמכרסמת ביסודותיה, ולהחזיר את האהבה אל הרחובות. בכל פעם שהיא מוצאת ברחובות העיר זר שליבו של יבן ושסוליות נעליו עוד לא התלכלכו בזוהמת העיר, היא משתלטת עליו וכופה עליו להביא את בשורתה לאנשי העיר, שלא יקבלוה לעולם, ושבידיהם אותו אדם אחוז-דיבוק מוציא את נשמתו.

זרעים

אתרים: הר המארה והנאצה, כיכר הסקילה, תהומות החטא, שוק הבשר, גיא בן-הינום, בית הסיגופים, בור המים, עמק הרפאים, המאור הגדול, המדרגות, שער השמש, שער הכרמים, השער התחתון, שער הדין ומבוא הרחמים.

דמויות: לילית, אריה יהודה, הפייטן האמיתי, הבוס, תיקן, מלחמה, משיח בן יוסף, חסידי המסמר, מוכי הירח, המצורעים, בני מוות, צידי היונים ופרחי הנביאים.

עלילות:

- צליין עשיר נכנס אל ירושלים של מטה ולא יצא ממנה. דמויות השחקן יוצאות לאתר אותו, כשהן מונעות בידי ידידותם עם הצליין או בידי הבטחה לתגמול כספי נדיב.
- הדמויות נקלעו לתוך העיר, וצריכות למצוא דרך לצאת ממנה. משום מה, כל מתושבי העיר, כולל המדריכים, מסרבים לסייע להם או לדבר איתם.
- דוד המלך מחפש מנוחה אחרונה. הדרך היחידה למוטט את ירושלים של מטה היא להוציא משעריה את המסמר. הדמויות יכולות לנסות להגן על המסמר מפני רוחות העבר, או לנסות לגנוב את המסמר תחת עינם הפקוחה של הצדוקים ושל חיילי מג"ב, ולנסות להוציא אותו מהעיר בזמן שהוא מתמרן אותה סביבם לפי רצונותיו שלו.
- בעולם שלנו, מהלך הפגנות נגד הגדר, "עוטף ירושלים" נסדק, ודרכו ירושלים של מטה זורמת אל העולם. הדמויות מטולטלות בפראות בין הערים, כשהן מנסות לעצור את השינוי או את המתנגדים לשינוי.
- מלחמת גוג ומגוג פורצת בין אומות העולם, וצבאות רבים ומסוכסכים חונים בירושלים של מטה. הדמויות הן חלק מאחד הפלגים העוינים, או שהן נקלעות למאבק ומנסות לתמרן אותו לטובתן.
- בור המים יבש, ורעב וצמא מאיימים להשמיד את העיר. הדמויות צריכות למצוא פתרון, או לנסות ולשרוד עד שפתרון אחר ימצא.